

STORTINGET

Innst. 324 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 60 L (2022–2023)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i kommuneloven m.m. (arbeidsutvalg og valg i folkevalgte organer)

Til Stortinget

Sammendrag

Proposisjonens hovedinnhold

Kommunal- og distriktsdepartementet legger i proposisjonen fram forslag om endringer i kommuneloven. Noen av lovendringsforslagene er kun av lovteknisk art, og noen innebærer innholdsmessige justeringer. Det pekes på at flere av lovendringene departementet foreslår, vil ha betydning ved konstitueringene som skal skje i kommuner og fylkeskommuner etter kommune- og fylkestingsvalget høsten 2023.

Departementet foreslår endringer i reglene om arbeidsutvalg. I stedet for at kommunestyret velger settemedlemmer og nye medlemmer til arbeidsutvalg, foreslår departementet at det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv får myndighet til å gjøre dette. I tillegg foreslår departementet å tydeliggjøre at det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv skal få bestemme om arbeidsutvalget skal omorganiseres eller nedlegges. Forslagene vil gjøre det enklere for det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, å gjøre endringer. Departementet foreslår videre at de lovpålagte medvirkningsrådene skal få mulighet til å opprette arbeidsutvalg. En slik lovendring er etterspurt av medvirkningsrådene og vil gjøre medvirkningsrådene bedre i stand til å ivareta sin rolle.

Videre foreslår departementet endringer i reglene om valg i folkevalgte organer. Departementet foreslår at forholdsvalg kan gjennomføres ved å vise stemmetegn, som et alternativ til skriftlig avstemning. Departementet foreslår videre at loven uttrykkelig slår fast at flertallsvalg skal gjennomføres åpent ved å vise stemmetegn. Flertallsvalg gjelder ved valg av leder og nestleder i folkevalgte organer og ved ansettelse av kommunedirektør og eventuelle kommunale ombud. Det vil si at det ikke vil være adgang til å gjennomføre skriftlig avstemning ved slike valg. I proposisjonen foreslås det likevel et unntak for ungdomsråd, slik at hvert enkelt medlem av ungdomsråd kan kreve skriftlig avstemning ved valg av leder og nestleder. Bakgrunnen for dette unntaket er innspill i høringen om at åpne personvalg for mindreårige folkevalgte kan høyne terskelen for å stille til valg som leder og nestleder i ungdomsråd.

Etter dagens regulering må rekkefølgen på listen for varamedlemmer følges ved valg av settemedlemmer. Departementet foreslår å utvide kretsen av hvem som kan velges som settemedlemmer, slik at det ikke blir et krav å følge listen over varamedlemmer. De foreslåtte endringene i reglene om settemedlemmer vil gi et mer fleksibelt system og større frihet til kommunene.

Proposisjonen inneholder også forslag til klargjøringer i loven. Departementet foreslår at det kommer tydelig fram av loven at det er kommunestyret, ikke kommunedirektøren, som ansetter eventuelle kommunale ombud. Dette er et unntak fra hovedregelen om at kommunedirektøren ansetter til stillinger i kommunen, og begrunnes med den uavhengige stillingen eventuelle kommunale ombud skal ha i kommunen. Videre foreslår departementet å tydeliggjøre at det bare er medlemmene av det folkevalgte organet som har møte, tale- og forslagsrett i organet, med mindre noe annet

følger av lov. Dette er en presisering av gjeldende rett. Bakgrunnen for dette forslaget er at departementet har mottatt flere spørsmål om møte-, tale- og forslagsrett, noe som tyder på at dagens regulering ikke er klar nok.

Departementet foreslår også to nye forskriftshjemler for å kunne vedta regler om minimumsavdrag på lån. På bakgrunn av innspill i høringen foreslår departementet at forskriftshjemplene skal åpne for at det kan gis unntak fra bestemte krav i lov.

Kommuneloven regulerer både kommunenes og fylkeskommunenes virksomhet. For å forenkle framstillingen bruker departementet kommune som felles betegnelse for kommune og fylkeskommune, og formannskap som felles betegnelse for formannskap og fylkesutvalg, hvis ikke noe annet framgår av sammenhengen. På samme måte omtaler departementet bare kommunale organer selv om framstillingen også gjelder for fylkeskommunale organer.

Det vises til proposisjonen for nærmere omtale av de enkelte endringsforslagene: om arbeidsutvalg i punkt 3, om valg og avstemning i punkt 4, om andre endringer i kommuneloven i punkt 5, om forholdet til Longyearbyen lokalstyre i punkt 6 og om retting av inkurier i punkt 7.

Bakgrunnen for lovforslaget

Det vises i proposisjonen til at kommuneloven fra 2018 nå har virket i noe tid. De fleste bestemmelsene i loven trådte i kraft høsten 2019, mens økonomibestemmelsene trådte i kraft 1. januar 2020 og internkontrollbestemmelsene 1. januar 2021. Loven har blitt tatt godt imot. Departementet har fått mange tilbakemeldinger på at loven fungerer bra og er lettere å forholde seg til enn kommuneloven fra 1992.

På bakgrunn av de første erfaringene med kommuneloven fra 2018 har departementet likevel blitt oppmerksom på at det er behov for noen justeringer og tydeliggjøringer i lovteksten. For å opprettholde en god og tydelig lov vil departementet fortsatt legge vekt på at lovbestemmelsene skal formuleres klart og tydelig.

Departementet legger opp til at lovendringene i proposisjonen skal tre i kraft før kommunestyre- og fylkestingsvalget høsten 2023.

Kommunal- og distriktsdepartementet tar sikte på å gjennomføre en større evaluering av kommuneloven på et senere tidspunkt.

Kommunal- og distriktsdepartementet sendte forslag om endringer i kommuneloven på høring 22. juni 2022. Høringsfristen var 14. oktober 2022.

Det vises i proposisjonen til at forslaget som var på høring, generelt har fått stor støtte. Se proposisjonen for nærmere omtale av høringsinstansenes syn.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Samlet er departementets vurdering at forslagene i denne proposisjonen ikke får administrative eller økonomiske konsekvenser av vesentlig betydning. Se proposisjonen for nærmere omtale.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Kari Mette Prestrud, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til proposisjonen. Komiteen har invitert til skriftlige høringsinnspill, men det kom ingen innspill innen fristen. Komiteen viser til at det foreslås endringer i kommuneloven. Noen av lovendringsforslagene er kun av lovteknisk art, og noen innebærer innholdsmessige justeringer. Flere av lovendringene departementet foreslår, vil ha betydning ved konstitueringene som skal skje i kommuner og fylkeskommuner etter kommunestyre- og fylkestingsvalget høsten 2023. Komiteen viser til at endringene som foreslås, vil bidra til at reglene i kommuneloven blir tydeligere, og at noen inkurier blir rettet. De foreslåtte reglene om arbeidsutvalg vil gjøre det enklere for det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, å gjøre endringer. Videre vil arbeidet i medvirkningsrådene styrkes ved at det blir åpnet for at disse kan ha arbeidsutvalg. Dette har vært en etterspurt endring som gjør at medvirkningsrådene settes bedre i stand til å ivareta sin rolle. Komiteen viser til at endringene i reglene om settemedlemmer innebærer at kommunene får større frihet, og gir et mer fleksibelt system. Videre er endringene i reglene om valg av nye medlemmer i direktevalgte kommunedelsutvalg i samsvar med prinsippet om at innbyggerne velger medlemmer direkte til slike organer.

Komiteen viser til at det i proposisjonen vises til at kommuneloven fra 2018 nå har virket i noe tid. De fleste bestemmelsene i loven trådte i kraft høsten 2019, mens økonomibestemmelsene trådte i kraft 1. januar 2020 og internkontrollbestemmelsene 1. januar 2021. Loven har blitt tatt godt imot.

Komiteen merker seg at departementet peker på behovet for å tydeliggjøre kommuneloven da den nå har fått virke en stund og de første erfaringene har kommet inn til departementet.

Komiteen viser til forslaget om valg av settemedlemmer. Komiteen viser til departementets vurdering av at den foreslåtte endringen i reglene om settemedlemmer vil gi et mer fleksibelt system og større frihet til kommunene. Komiteen viser til at høringsinstansene i all hovedsak støtter den foreslåtte endringen. Komiteen merker seg imidlertid at noen høringsinstanser ikke støtter forslaget.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i kommuneloven m.m. (arbeidsutvalg og valg i folkevalgte organer)

I

I lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner gjøres følgende endringer:

I lovens innledning oppheves romertall I.

§ 5-2 andre ledd bokstave skal lyde:

- e. eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom, *og arbeidsutvalg for disse.*

§ 5-6 tredje ledd skal lyde:

Formannskapet og fylkesutvalget kan opprette et arbeidsutvalg som består av medlemmer fra formannskapet eller fylkesutvalget. *Formannskapet og fylkesutvalget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.*

§ 5-7 tredje ledd skal lyde:

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget. Dette kravet gjelder ikke når kommunedelsutvalg velger arbeidsutvalg. *Utvalget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.*

§ 5-9 sjettede ledd skal lyde:

Komiteen kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer fra komiteen hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. *Komiteen kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsut-*

valg hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 5-12 femte ledd skal lyde:

Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av rådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.

§ 5-12 nytt sjettede ledd skal lyde:

Ved valg av leder og nestleder i ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan hvert enkelt medlem kreve skriftlig avstemning.

Nåværende § 5-12 femte ledd blir nytt syvende ledd.

§ 6-2 fjerde ledd nytt fjerde og femte punktum skal lyde:

Hvis varaordføreren trer midlertidig ut av vervet, skal det velges en ny varaordfører midlertidig. Hvis varaordføreren trer endelig ut av vervet, skal det velges en ny varaordfører.

§ 7-5 nytt fjerde ledd skal lyde:

Det velgende organet avgjør selv om valget skal foretas ved skriftlig avstemning eller om det skal foretas ved å vise stemmetegn.

§ 7-6 første ledd første punktum skal lyde:

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange *stemmer* hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv.

§ 7-8 nytt andre ledd skal lyde:

Flertallsvalg skal foretas ved å vise stemmetegn.

§ 7-10 andre til sjuende ledd skal lyde:

Hvis medlemmer av *kommunestyret, fylkestinget eller direkte valgte kommunedelsutvalg* trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen varamedlemmene er valgt. Hvis medlemmer av kommunestyret trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt.

Hvis et medlem eller varamedlem av et annet folkevalgt organ enn kommunestyre, fylkesting, kommunestyrekomite, *fylkestingskomité eller direkte valgt kommunedelsutvalg* trer endelig ut, skal det velges et nytt medlem eller varamedlem. Det nye medlemmet skal velges fra den samme gruppen som det uttreddende medlemmet tilhørte. Hvis dette vil føre til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det, hvis det er mulig, velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønn.

Hvis lederen av et folkevalgt organ trer endelig ut av organet, skal det velges en ny leder.

Hvis antallet varamedlemmer eller en gruppes varamedlemmer til formannskapet, fylkesutvalget eller et annet folkevalgt organ som er valgt av kommunestyret eller fylkestinget, er blitt for lavt, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge ett eller flere faste eller midlertidige varamedlemmer. Disse varamedlemmene skal velges fra den gruppen som har et for lavt antall varamedlemmer (suppleringsvalg). Hvis det viser seg at denne framgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det, hvis det er mulig, velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønn. Formannskapet eller fylkesutvalget kan få delegert myndighet til å velge varamedlemmer til andre organer.

Ved nyvalg etter *tredje* ledd og suppleringsvalg etter *femte* ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal *deretter informere* kommunestyret, formannskapet, fylkestinget eller fylkesutvalget, som skal *velge* den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt. Ved nyvalg etter *tredje* ledd rykker det nye medlemmet eller varamedlemmet inn på den ledige plassen. Ved suppleringsvalg etter *femte* ledd skal det nyvalgte varamedlemmet plasseres nederst på listen over varamedlemmer.

Ved nyvalg etter tredje ledd til arbeidsutvalg kan gruppen i det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget. Det folkevalgte organet skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

§ 7-11 skal lyde:

§ 7-11 *Settemedlemmer*

Hvis en folkevalgt i andre organer enn kommunestyret, fylkestinget eller direkte valgte kommunedelsutvalg er innvilget fritak i minst tre måneder, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge et settemedlem for den perioden fritaket gjelder. Det samme gjelder hvis det er gitt et tidsubestemt fritak som antas å vare mer enn tre måneder. Settemedlemmet skal velges fra den samme gruppen som det fritatte medlemmet tilhørte.

Ved valg av settemedlem etter første ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere kommunestyret eller fylkestinget, som skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Ved valg av settemedlem til arbeidsutvalg kan gruppen i det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget. Det folkevalgte organet skal velge

den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Nåværende § 7-11 blir ny § 7-12.

§ 7-12 første ledd første punktum skal lyde:

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, § 170 bokstav b, §§ 171 til 175, 209 til 210, 351 til 352, kapittel 27 eller *kapittel* 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere den folkevalgte fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort.

§ 8-1 andre ledd skal lyde:

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ har møte-, tale- og forslagsrett i organets møter. Det kan ikke gis møte-, tale- og forslagsrett til andre enn organets medlemmer, hvis ikke noe annet følger av lov.

Nåværende § 8-1 andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 11-3 femte ledd skal lyde:

Et folkevalgt organ kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møtelederen eller *minst* 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. På tilsvarende måte kan organet fatte vedtak i en sak der saksdokumentene ikke er sendt ut sammen med innkallingen, hvis ikke møtelederen eller *minst* 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det.

§ 13-2 overskriften skal lyde:

Åremål og ombud

§ 13-2 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom kommunestyret eller fylkestinget vedtar at kommunen eller fylkeskommunen skal ha ombud, skal kommunestyret eller fylkestinget selv ansette ombudet.

§ 14-10 andre ledd skal lyde:

Driftsbudsjettet skal dekke avdrag på lån med et beløp som minst tilsvarer avdrag beregnet etter § 14-18. *Departementet kan gi forskrift om dekning av avdrag på lån i årsbudsjettet og unntak fra første punktum.*

§ 14-18 nytt fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om avdrag på lån, beregning av minimumsavdraget og unntak fra første ledd.

§ 18-1 tredje ledd skal lyde:

Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd *eller forkortelsen IPR.*

§ 19-1 tredje ledd skal lyde:

Oppgavefellesskapets navn skal inneholde ordene kommunalt oppgavefellesskap *eller forkortelsen KO*.

§ 23-6 fjerde ledd skal lyde:

Kommuner og fylkeskommuner skal sørge for at kontrollutvalget blir varslet om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer. Kontrollutvalget har rett til å være til stede i disse møtene.

II

I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 35 a andre ledd bokstav d skal lyde:

d. ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for *ungdom og arbeidsutvalg for dette*.

§ 35 b femte ledd andre punktum skal lyde:

Kommuneloven § 5-12 tredje til *syvende* ledd gjelder tilsvarende.

III

I lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser skal § 26 første ledd sjette punktum lyde:

Nemnda vel sjølv leiar og nestleiar.

IV

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 2. mai 2023

Lene Vågslid

leder

Heidi Greni

ordfører

